

VII

To ráno, kdy se stala nehoda, odešla Huda Dahbúrová ze svého bytu v Ramalláhu a pachtila se větrem a deštěm na náměstí Clock Tower, kde se měla sejít se svým týmem. Jednapadesátiletá endokrinoložka a svobodná matka vedla pojízdou nemocnici, kterou provozovala UNRWA – Organizace OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě. Dělal tu práci už šestnáct let. Pracovala v jeruzalémské centrále UNRWA v Šejch Džarachu, dokud jí Izrael neznemožnil vstup do města. Teď léčila pacienty v mobilní nemocnici na Západním břehu.

Na náměstí Clock Tower se k ní připojili tři členové jejího zdravotnického týmu. Podle plánu měli uskutečnit pravidelnou návštěvu v beduínském tábořišti Chán al-Ahmar. Při nástupu do mikrobusu se pozdravili s řidičem Abú Faradžem, beduínem s bílými vlasy a bílým knírem. Kromě toho, že řídil, sloužil také jako jakýsi kulturní poradce. Usnadňoval Hudě a jejímu týmu orientaci v místních konkurenčních bojích a kmenových zvyklostech.

V Chán al-Ahmaru žili beduíni z kmene Džahalín, kteří byli vyhnáni z Nakabu v letech po založení Izraele. Většina z deseti tisíc nakabských beduínů byla v roce 1948 násilně vysídlena. Uprchli na Západní břeh, do Gazy a do sousedních států. Během dalších čtyř let po válce jich Izrael vypudil ještě asi dalších sedmnáct tisíc. Celkem bylo vysídleno přibližně 85 procent populace. Ti, kteří v Nakabu zůstali, byli zahrnutí do rezervace zvané *sijádž* – plot – a jejich půda byla zkonfiskována. Spolu s většinou palestinských občanů v Izraeli žili osmnáct let pod vládou vojenské správy, která zavedla zákazy vycházení, omezení cestování, zákaz politických stran, věznění bez soudu a uzavřené bezpečnostní zóny.

Beduíni z kmene Džahalín museli pod pohrůžkou střelby odejít z Nakabu a vydali se na sever do pouštních kopců nad Jeruzalémem.

Odtud byli znovu vyhnáni, aby udělali místo pro osadu Ma'ale Adu-mim. Když dorazili k nedalekému Chán al-Ahmaru, požádali majitele půdy, Abedova dědečka, o povolení, aby tam mohli zůstat. Ten je nejdřív rázně odmítl. Stejně jako mnohé jiné rodiny v Anate neměla ani Abedova rodina k místním beduínům důvěru. Někteří z nich se roztahovali na pozemcích druhých lidí, brali si přiděly jídla od OSN a kšeftovali s nimi a ignorovali účty za komunální služby. Tvrdili, že jejich beduínské zvyklosti neuznávají takové buržoazní výmysly, jako je placení daní.

Beduíni se v Chán al-Ahmaru stejně usadili. Abedův dědeček nakonec pochopil, že jejich přítomnost na jeho půdě má smysl. On sám na pozemky neměl přístup, a když tam žili beduíni, pro Izraelce bylo obtížnější si je přivlastnit. Osadníkům připadal tábor ohydzný a izraelští projektanti chtěli, aby byla oblast vyčištěna od Palestinců. Když Izrael vydal na chatrče ze zrezivělého plechu a školní budovu postavenou z pneumatik demoliční příkaz, Abedova rodina poskytla dokumenty, že beduíni dostali povolení, aby na Salamových pozemcích bydleli.

Huda pro zbídačené beduíny dělala, co mohla. Měla sice zakázáno léčit jejich kozy nebo je vozit automobily OSN na nákup potravin, ale nedbala na to. V OSN byla známá tím, že porušovala pravidla, když jí to kázalo svědomí. Přestože ji vedení opakovaně zrazovalo od toho, aby se politicky angažovala, Huda zapojila svůj tým do protestů proti izraelským útokům v Gaze a jednou spolu rozdávali květiny vězeňkyním, které byly právě propuštěny z izraelských věznic. Poté co UNRWA přistoupila ke snižování výdajů, čímž omezili prenatální péči jen na rizikové pacientky, Huda přiznala rizikové těhotenství každé těhotné ženě, se kterou se setkala. Po konfrontaci se svým nadřízeným se hrdě přiznala ke svému prohřešku a prohlásila, že v něm bude pokračovat, dokud se předpisy nezmění.

Když odjížděli z náměstí Clock Tower, Abú Faradž zavolal šejkovi Chán al-Ahmaru, že Huda a její tým jsou na cestě. Vesničané

připravili slavnostní stan. Než začnou zdravotníci OSN ošetřovat ženy, děti a muže, chtěli je v něm uvítat. Po cestě na jih všichni v autě jako vždycky zpívali spolu s Hudinou oblíbenou zpěvačkou Fajrúz. Poté co vyzvedli v uprchlickém táboře v Kalandii administrativní sílu, lékárnice Nidaa se svěřila, že je jí špatně od žaludku. Hudě připadala bledá. Mladá matka dvou dětí byla už několik měsíců znovu těhotná. Huda řekla Abú Faradžovi, aby zastavil. Chtěla jí opatřit nějaké jídlo. Odbočili na kruhovém objezdu a zajeli do a-Ramu, městské oblasti naproti osadě Neve Ja'akov, obklopené ze tří stran separační zdí. Bylo chladno, mokro a pošmourno. Vypili čaj a snědli *kaek* se zátarem a falafel. Měli už zpoždění. Vyjeli z a-Ramu na džabskou silnici a naskytl se jim děsivý pohled: školní autobus převrácený na bok dveřmi k zemi, v přední části zachvácený plameny.

Džabská silnice byla původně postavena pro osadníky, aby mohli jezdit sem a tam z Jeruzaléma i do něj a nemuseli při tom vjíždět do Ramalláhu. Byla jedním z mnoha takových obchvatů, které měly za cíl zkrátit osadníkům dobu dojíždění, dát jim pocit bezpečí a vytvořit iluzi nepřetržitě přítomnosti židovského obyvatelstva od města až po osady. Poté co Izrael vybudoval nové obchvaty, tuto silnici používali většinou jen Palestinci.

Vedla po prudkém srázu, kde vytvořila hluboký kaňon s vysokými skalnatými útesy po obou stranách. Vesnice Džaba seděla na vršku jednoho útesu, a-Ram na druhém. Silnice měla dva jízdní pruhy směrem k checkpointu v Kalandii a jeden v opačném směru, ke kontrolnímu stanovišti v Džabě. Žádný dělicí pás mezi nimi nebyl. Jediný východní pruh sloužil jako hlavní silniční tah kolem uzavřeného Jeruzaléma pro nějakých dvě stě tisíc lidí, ale checkpoint v Džabě nebyl trvale obsazen. Vojáci tu sloužili většinou, jen když zastavovali auta při ranních a večerních jízdách do práce a omezovali tak příliv palestinské dopravy na silnici, po které jezdili také osadníci. Takže ve špičce byla džabská silnice ucpaná dlouhou šňůrou palestinských autobusů, nákladních a osobních

aut. Když se řidiči jen pár minut poté, co unikli z protivné zácpy u Kalandie, opět blížili k zúženému místu, někteří z nich předjížděli pomalu jedoucí vozidla tak, že vyjeli do pruhu v protisměru. Tento manévr způsobil tolik autonehod, že se této dopravní teple začalo říkat „cesta smrti“.

Huda řekla Abú Faradžovi, aby zastavil u krajnice. Lidé vystupovali z aut a sbíhali se k převrácenému školnímu autobusu. Silnice byla mokrá a od oleje, proto Abú Faradž postavil vůz bokem tak, aby přijíždějící automobily nesklouzly do houstnoucího davu. Huda se svým týmem vystoupila a všichni vyrazili k přední části autobusu. Za ním uviděli osmnáctikolový tahač s návěsem, který se zastavil šikmo napříč přes dva ze tří jízdních pruhů.

Jeden z přihlížejících, muž jménem Salem, bydlel jen pár set metrů odtud, ale mluvil se silným hebronským přízvukem. Kvůli prudkému dešti a silné mlze nechal dnes své děti doma. Za osmatřicet let svého života tak hustý déšť ještě nezažil. Byl zrovna na cestě do práce, když uviděl převrácený autobus, zastavil uprostřed silnice a rozběhl se k němu.

Huda zavolala na Salema a několik dalších mužů, co stáli poblíž, aby vytáhli z kabiny řidiče, protože byl blízko ohně. Když ho začali tahat ven, křičel na ně, ať zachrání děti a učitelky. Huda si do této chvíle neuvědomila, že v autobuse jsou děti. Její spolupracovníci si pamatují na dětský vrískot, ale Huda tu vzpomínku buďto vymazala, nebo ten nárek vytěsnila. Spolu se Salemem se horečně snažili vyprostit zaklíněné tělo řidiče, který měl už nohy v plamenech. Když se jim ho konečně podařilo osvobodit, déšť oheň na jeho nohou uhasil.

Položili ho na okraj silnice, z kolen mu ještě stoupal kouř. Pak se vrhli zpátky k přední části autobusu, aby vyprostili učitelku, která seděla za řidičem. Když se po ní natahovali, křičela na ně, ať ji nechají a zachrání děti. Nato se začala Nidaa svíjet a ječet. Huda s ní pospíchala k mikrobuse a řekla jí, ať z něj nevylézá.

Abú Faradž zatím usměrňoval dopravu, aby byl volný průjezd pro evakuaci raněných. Teď běžel silnicí kolem hořícího autobusu

a šikmo stojícího návěsu několik set metrů k checkpointu v Džabě. Chtěl poprosit místní vojáky, aby pomohli se záchranou. Z kontrolního stanoviště byl vidět kouř, ale vojáci vypadali vyděšeně a řvali na něj, ať se zastaví a už se víc nepřibližuje.

V tu chvíli oheň běsnil tak, že již nebylo možné z přední části autobusu nikoho vytáhnout. Zatím se ale nedostal dozadu, kde se, pokud Huda dobře viděla, mačkala většina dětí. Salem chtěl rozbít zadní okna a děti vytáhnout tudy. Huda si nebyla jista, jestli je to dobrý nápad. Žádný lepší ale nikdo neměl a nevypadalo to, že by sem mířili nějací vojáci, policie, hasičské vozy ani sanitky, přestože shromáždění lidé neustále zběsile volali na izraelskou i palestinskou záchrannou službu. Jeden člověk z Hudina týmu dokonce zatelefonoval příbuznému, který pracoval v palestinském parlamentu.

Huda a ostatní lidé shromáždění kolem autobusu Salemovi schválili, že má rozbít zadní okna malým hasicím přístrojem, který jeden z okolostojících přinesl z auta. Jakmile se okno roztříštilo, Huda uslyšela zasvištění a viděla, jak kolem autobusu vyšlehly do vzduchu plameny. Oheň byl teď dvakrát tak vysoký a valil se z něj hustý, černý kouř, který stoupal nad útes.

Huda se zděšením sledovala, jak Salem leze do hořícího autobusu. Slyšel, jak děti ze školky pláčou a vriskají. Některé se snažily vylézt na převrácená sedadla a vyskočit okny nad nimi. Dvěma učitelkám se podařilo uniknout rozbitými okny a vynést s sebou ven několik dětí.

Ula Džúlaníová, jedna z učitelek, jela na výlet se svým synovcem Sádím, který chodil ve školce k ní do třídy. Byla pro něj jako druhá máma. Toho rána, stejně jako každý všední den, přijela k domu svých rodičů, kde Sádí se svou rodinou žil. Ulina matka poukazovala na hrozné počasí a říkala, že by hoch snad ani neměl na výlet jezdit. Ula se zasmála a zeptala se matky, jestli chce vrátit peníze. Sama Ula zaplatila za jednoho svého žáčka, sirotka, a ještě slíbila, že se postará o další dítě, synka kamarádky, která měla stejně jako Sádího babička proti výletu výhrady.

Když se Ule podařilo dostat z hořícího autobusu, slyšela, jak na ni uvězněné děti volají. A tak vlezla se Salemem zpátky dovnitř. Byla jediná, kdo se k němu přidal. Salem se v autobusu příkrčil a podařilo se mu otevřít několik postranních oken. On a Ula zvedali děti nahoru a zadní částí autobusu je podávali ven. Huda a další lidé vytvořili řetěz a jedno dítě po druhém z oken vyndávali. Nad silnicí nahoře na útesech se shromáždily desítky vesničanů z Džaby a a-Ramu. Někteří beduíni z Džaby přinesli obrovské kanystry s vodou. Lili ji do plamenů a otevřenými okny do autobusu, aby se Salem a Ula nepopálili. Lidé se snažili uhasit bok autobusu hasičskými přístroji z aut.

Ule a Salemovi se podařilo zachránit desítky dětí. Jak postupovali autobusem směrem dopředu, kde hořelo nejvíc, byly děti v čím dál tím horším stavu. Některé byly sežehnuté od hlavy k patě. Položili je na silnici obličejem vzhůru, s kolínky pokrčenými k hrudníku. Kdyby Salem nevěděl, co jsou zač, ani by v nich nepoznal lidské bytosti. Jednu holčičku, celou zčernalou, položili na zem k mrtvým dětem, když si jedna zdravotnice od Hudy všimla, že ještě dýchá. Huda ji spolu se sestřičkou zvedla a položily ji na zadní sedadlo do jednoho auta, které ji odvezlo do nemocnice.

Kolem se šířil pronikavý zápach spáleného masa a vlasů. Huda kdesi četla, že čich je smysl nejsilněji propojený s pamětí. Snad proto se jí teď, kdy stála uprostřed toho masakru, vybavil nejhorší den jejího života.

Palestina a Izrael

